GVIDI VBALDI
E' MARCHIONIBVS
MONTIS

DE
ECCLESIASTICI
CALENDARII
RESTITVTIONE
OPVSCVLVM.

BIBLIOTECA NAZ.
ROMA
VITTORIO EMANUELE

Colleg: Rom: *PISAVRI* Societ: Jesu

Apud Hieronymum Concordiam,

M. D. LXXX.

Superiorum conceſsu.

ad Usum P. Clavij

Digitized by Google

AD FRANCISCVM MARIAM II. VRBINATVM AMPLISSIMVM DVCEM.

GVIDVS VBALDVS E' MARCHIONIBVS MONTIS. S.

DE Eccleſiaſtici Calendarij in priſtinum ſtatum reſtitutione, deq; reſurrectionis Domini noſtri IESV CHRISTI ſtatuenda die, quid ipſe quoquè ſentiam (AMPLISSIME PRINCEPS) à te proponere iuſſus, propriam ſententiam quàm breuiſsimè potero, in medium afferam. Ego quidem munus hoc, non tamen exigui laboris, vt prima fronte voluminis paruitate quàm plurimis fortaſſè

videri poſſet, haud quaquàm ſubire noluì; nihil enim iucundius mihi vnquàm cōtingere poterit, quàm tua iuſſa capeſſere. fore autem confido, vt ſi quādo tui nominis quippiam minùs dignū (nunquàm enim rebus hiſce Eccleſiaſticis incubuj) ex me hoc tempore acceperis, benignè, humaniterq́; , vt ſoles, me excuſatum habeas. Quandoquidem eo conſilio duci malui, vt tibi, à cuius nutu recedere nec debeo vnquàm, nec volo, pro viribus obtemperem; quàm ſegniter, negligenterq́; deuitando abnuere. Quare omiſsis interim aliorum hac in re ſententijs, (neque enim præclarium virorum, præſertimq́; Aloyſij Lilij placita mihi tuo nomine delata, in præſentia perpendere decreui; aliorum enim ſit huiuſmodi munus; eorumq́; pręcipuè, quibus hęc fuerit demandata prouincia) ſtatim ad rem ipſam me conferam. In hoc itaq; negocio abſoluendo, duo hęc mihi viſa ſunt præcipuè obſeruanda. Alterum eſt, vt quæ tot actis iam antè ſeculis à ſummis Pontificibus, ſacriſque Concilijs ob Paſ-

chatis

chatis celebrationem determinata fuerunt, retineantur prorſus, atq; ſeruentur. vt huiuſce nimirùm ſolemnitatis tempus ex Solis, Lunęq; curſibus hauriatur: & prima die dominica poſt primam Lunę quartam decimam, cùm iam Sol Arietis initium attigerit, ſanctum Paſcha celebretur. Alterum verò (cui ſummoperè eſt inuigilandum) vt, quamuis Calendarij reſtitutio Aſtronomię peritiam expoſtulet, ita tamen reſtituatur, vt eius poſtmodùm vſus cuilibet etiam Aſtronomię ignaro facillimè pateat. Vt viri eccleſiaſtici (quorum maxima pars à ſtudio Aſtronomiæ abhorret) non cogantur hac de cauſa Aſtronomię operam nauare: vel ſępeſæpius Aſtronomos cõſulere. Quare totius negocij ſumma meo quidem iudicio in hoc eſt conſtituta; vt Calendarium faciliori, quoad fieri poſſit via, ac ordine diſponatur; erroreſq; hactenus oborti (ſi tamen errores dicendi ſunt) facili, & expedita methodo emendentur.

PASCHA Sacroſanctum ritè celebrari conſueuit Dominica die à quartadecima Lunæ, quæ ſtatim ſequitur æquinoctiũ vernum; quod quidem noſtris temporibus ſępenumerò non contingit. Cuius ſanè rei illud in cauſa eſſe videtur; quoniam adhuc Eccleſia obſeruat tùm æquinoctium vernum, tùm aureum numerum eccleſiaſticis Calendarijs pro nouilunij oſtenſione adſcriptum iuxta ſtatutum patrum, eorumq; pręcipuè, qui Conſilio Niceno interfuerunt. Occurrebat enim tũc tẽporis æquinoctium XII. Calend. April. quòd quidem nunc circiter V. idus Martij contingit: ita vt iam ad decem dies præcedentes retroceſſerit. Lunationes verò ab illis diebus ad noſtra vſque tempora dies quatuor ſimiliter anticiparint. Cùm itaque tùm æquinoctio verno, tùm motui Lunæ ſuſcepti negocij ſumma, tanquàm duobus fundamentis pręcipuè innitatur; erit quidem primò conſiderandum, an æquinoctij ſedes firmanda ſit, ſicuti nunc ſe ſe habet; nempè die vndeci-

decimo Martij; aut transferenda, vel ad vigeſimum primum, quemadmodũ in Nicena Synodo fuit determinatum; tuncq; decẽ dies erunt auferendi; vel ad vigeſimũ quintum eiuſdem menſis; ſicuti fuit tempore Domini Noſtri IESV CHRISTI, auferendo quatuordecim dies. Si prior modus admittatur; quamuis ob æquinoctij poſitionem maxima ſtatim ſe ſe offert facilitas, ſiquidem non eſſent tunc auferendi, neque dies decem, neque quatuordecim; quia tamen ſępe contingeret, vt Paſcha celebrandum foret tùm infrà vndecimum, & vigeſimum primũ diem Martij; quod certè iam antea numq̃ cõtigiſſet; tùm ſępè etiam inter duodecimũ, & decimumſeptimum eiuſdem mẽſis incluſiuè; quoties verò hoc eueniret, toties Dominica Septuageſimę intra octauã Epiphanię occurreret: iccircò huiuſmodi determinatio prorſus mihi omittenda videtur; nè diuinorum officiorum quotidiana celebratio, quę in Eccleſia maximi eſt momenti, confundatur; Breuiariumque, tùm vetus, tùm nuper reformatum

tum diminutum videatur. Quapropter vt hoc euitemus, æquinoctium aut ad vigeſimũ primũ, aut ad vigeſimũ quintum reducere congruum erit, potius tamen ad vigeſimum quintũ, quàm ad vigeſimum primũ firma adhuc remanẽte Niceni cõcilij determinatione; quòd Paſcha celebrari debeat die Dominica poſt quartam decimã Lunæ, quę ſtatim ſequitur æquinoctium vernum, quod XII. Calend. April. tunc temporis reperiebatur, neque enim propterea ſi æquinoctium ad VIII. Calend. April. reducatur, ipſius Concilij ſpernitur determinatio; etenim ſcopus illorum patrum hic pręcipuus fuiſſe videtur, vt nimirùm dies Paſchalis ex prima quartadecima Lunę poſt ęquinoctium vernum eliceretur: ita vt non ex Luna tantùm, vel ex ęquinoctio duntaxat, ſed ex vtriſq; ſimul tempus celebrandi Paſcha habeatur, & hoc fuerit perpetuò obſeruandum; non quòd ęquinoctium ſit ſemper futurum die vigeſimoprimo Martij. neq; enim exiſtimandũ eſt, quin patres illi, pręſertimq; pręſtantiſsimi illius tempo-

ris

ris Aſtronomi optimè cognouerint, ęqui noctium non eſſe perpetuò permanſurũ ſub die vigeſimo primo Martij. Cùm enim cognouiſſent, quòd à tẽpore Domini noſtri IESV CHRISTI vſq; ad illa tempora retroceſſerat æquinoctiũ interuallo aliquot dierum; proculdubiò illos haud quaq̃ ignaros fuiſſe credendum eſt fore, vt in poſterum idipſum quoq; contingat. Hoc ergo nõ fuit præceptum ab ipſis ſtatutum, vt æquinoctium illo prorſus die vigeſimo primo ſeruaretur. Fuiſſet enim hoc Soli pręcipiendum: illud tamen ideò ſtatuerunt illo die, quia tunc ſic erat expediens: quandoquidem æquinoctiũ occurrebat die vigeſimoprimo: quòd ſi alio die contigiſſet; aliter quoq; ipſum ſtatuiſſe illos exiſtimandum eſt. quippè quos, vel remedium, nè ampliùs retrocederet adhibuiſſe (quod fortaſſè deſideratur) cenſendum eſt; vel poſteris, quid ſit faciendùm, ſecundùm tẽporum opportunitatẽ reliquiſſe. Quapropter ſi ſummus Pontifex nunc pręciperet, vt die Dominica poſt quartamdecimam Lunę, quę

diem vndecimũ Martij ſequitur, in quo nunc æquinoctium reperitur, celebraretur Paſcha; nihilominùs ipſius Concilij decretum ſeruaretur; ac firmum, ſtabileq́; præceptum permaneret: quemadmodum neque præfata Synodus (vt legitur) in ſua determinatione nihil noui inſtituit, quãuis æquinoctium, quod tempore Saluatoris noſtri ad VIII. Cal. April. extiterat, ipſa ad XII. Calend. eiuſdem terminauerit. Neque enim vigeſimus primus, vel alius Martij dies vllum in ſe ſolemnitatis myſterium continere videtur, niſi ratione æquinoctij tali, vel tali die contingentis; ita nimirùm, vt non æquinoctium per diem, ſed dies per æquinoctium ſit in celebratione Paſchatis obſeruãdus. Quarè quandocunq́; cõtingat æquinoctium, canon celebrandi Paſcha à præfato Concilio inſtitutus, poteſt inuiolabiliter obſeruari. Immò ſi nũc Eccleſia huius Concilij veſtigia ſequi deſiderat; oportet, vt æquinoctium ſtatuat, quo die nunc reperitur; nempè vndecimo Martij: quoniam tunc temporis eo die æquinoctium ſtatuerunt

tuerunt

tuerunt, quo cõtingebat;nimirùm vigeſimo primo Martij. Cęterum ſi ſtatuatur die vndecimo, Eccleſię, vt iam oſtendimus, nõ eſſet ſatis congruum:quòd ſi ab hoc die remouendum fuerit, oportunius erit illud ad VIII. Calen. April, quàm ad XII. Cal. eiuſdem redigere:tùm quia hęc reſtitutio nullam hominibus nouitatem afferet; ſiquidem inter VII. Cal. April. & VI. Calend. Maij ferè ſemper celebrabitur Paſcha; ſicuti nunc quoque obſeruatur; & raro quidem, vixque hunc terminum excedet; tùm quia in celebrandis diuinis officijs pręcipuè dierum Dominicalium altera ſaltem dies Dominica, in qua de nuptijs legitur, ſemper poſt octauam Epiphanię occurret: quod quidem exiſtente ęquinoctio ad diem vigeſimum primum non continget ſemper. Deindè erit hoc conuenientiſsimum; etenim non ſolùm dies feſtiui mobiles, quorum cauſa firmandum eſt Calendarium, in priſtinam ſedem reſtituerentur; verùm etiam fixi ijſdem prorſus diebus, atq; temporibus celebrarentur; quemadmodum

antiquitùs fieri conſueuerat. quòd ſi Saluator noſter VIII.Cal.April.quandò erat æquinoctium vernum incarnari voluit, vt paſsim habetur; quid amplius reſtat inquirendum, cùm facta huiuſmodi reſtitutione, rectè hęc omnia inuicem conueniant? Et ob hanc cauſam ſi diei alicui Martij aliqua tribuenda eſt ſolemnitas; huic potiùs, quàm alteri attribui conſonum videtur. Non me latent aliorum opiniones, tùm quòd vnicuiq; menſium proprium tribuatur Zodiaci ſignum; veluti Aprili Aries, Maio Taurus, atque ita deinceps; tùm alijs modis; qui ſanè magnum ingenij acumen pręſeferunt; rectèque eſſent excogitata hęc ipſorum inuenta; ſi Calendarium nunc denuò eſſet ſimpliciter inſtituēdum. Verùm quia in pręſentia non agitur de inſtitutione Calendarij, ſed de reſtitutione; deque hac non ſimpliciter, ſed reſpectu Eccleſię, ac feſtorum celebrandorum; idcircò mihi videntur omittenda; tùm quia feſta pręcipuè ſtabilia, neq; ſecundùm tempora Saluatoris noſtri, neq; ſecundū Eccleſię con-

ſuetu-

ſuetudinē celebrarentur; tùm etiam quia vnicuique menſi integrum ad vnguem non poteſt tribui Zodiaci ſignum. Nequè verò hæc noſtra æquinoctij reductio ad VIII. Cal. April. quempiam turbare debet: propterea quòd aliquandò, & ſi rarò feſtum S. Marci in hebdomada maiori continget; feſtum verò Apoſtolorum Philippi, & Iacobi in feſtis Paſchatis; nec non feſtum SS. Petri, & Pauli in die corporis Chriſti, & in ſequenti; quemadmodum nunc occurrit feſtiuitas natiuitatis S. Ioannis Baptiſtæ. Nam in his celebrandis, quandò euenient, iam in rubricis generalibus Breuiarij, quid ſit agendum, abundè ſatis prouiſum eſt.

VT autem æquinoctium ad VIII. Cal. April. reſtituatur, cùm hoc tempore ſit ęquinoctium circa vndecimum diem Martij, auferendi erunt quatuordecim dies: qui quidem facillimè (ni fallor) ſimul omnes auferentur ab aliquo menſe. Hac tamen pręcipuè habita animaduerſione, vt hic menſis non cadat inter principium Aduentus, ac feſtum Corporis

Chriſti; vt diſtantię feſtorum mobilium, quę ſemper inter hæc tempora exiſtunt, non confundantur, vel transferantur. Quare à principio Iulij vſquè ad finem Octobris id cōmodè fieri poterit. Commodiùs verò adhuc menſe Octobris fiet. Primùm quia eo menſe (vt in Breuiario nuper reformato apparet) decem tantùm dies pro Sanctis, duęque vigilię exiſtunt; Domicęq; Octobris auferendę non ſunt priuilegiatę. Nequè ex ablatione harum duarum Dominicarum, quę in quatuordecim diebus reperiuntur, vlla continget in celebrandis officijs diuinis perturbatio. nam Dominicę à Pentecoſte vſq; ad Aduentū, inter quas Dominicę Octobris adnumerantur, aliquandò plures, nōnunquàm verò pauciores exiſtunt. Deindè, quia October propinquior eſt anni termino, cùm duo tantùm menſes superſint pro anni complemento. Si itaq; ſtatuatur, vt October ſemel tantùm obtineat ſeptendecim dies, in quibus, & commemorationes Sanctorum, vigilięq; rectè diſponentur, & celebrabuntur; ſitque

dies decimus ſeptimus vigilia omnium Sanctorum; tunc loco diei decimi octaui Octobris collocetur initium Nouembris; ſtatim hac lege æquinoctium à v. idus Martij ad VIII. Cal. April. erit reſtitutum. Dies enim vndecimus Martij vigeſimus quintus eiuſdē ſtatim euadet. & quot horis nunc Sol poſt diem decimum Martij Arietem ingreditur; totidem poſt vigeſimum quartum idem Zodiaci punctum attinget. Ac propterea propter annos, tùm cōmunes, tùm biſſextiles continget æquinoctium die vigeſimo quinto, & vigeſimo quarto; quemadmodum die vndecimo, & decimo nūc euenit. Quòd ſi æquinoctium more Aſtronomorum ad horas poſt meridiem reducere voluerimus; quoniam his noſtris temporibus manifeſtum eſt illud nono, vel decimo Martij die contingere; ſi, vt dictum eſt, reſtituatur; vigeſimo tertio, & vigeſimo quarto die eiuſdem menſis continget. & ex huiuſmodi reſtitutione nullum incōmodum oriri conſtabit. Primùm enim nulla continget in Calen-
dario

dario litterarum Dominicalium mutatio: quandoquidem & dies decimus octauus Octobris, primuſque Nouembris ſemper ſimili feria contingunt. vt ſi alter occurrit feria ſecunda, itidem quoq; alter feria ſecũda; ſi tertia, tertia; atq; ita in alijs. Prȩterea, (& eſt conſideratione dignum) quàmuis peruertatur ordo aurei numeri illius anni, in quo fiet hȩc dierum ablatio; cùm aureus numerus illius anni vſq; ad diem decimum ſeptimum Octobris tantùm pertingat; non autem pro reliquo anni complemento deſeruire poſsit; quoniam tamen hoc accidet ſolùm menſibus Nouembris, & Decembris; hoc certè nullius erit momenti; quia Lunationes horum menſium nihil ad Eccleſiam attinent: ac propterea abſque incommodo aureus numerus dictorum menſium ſine vlla ſui mentione prȩtermitti poterit: atq; ideo huiuſmodi quatuordecim dierum ablatio nullam difficultatẽ, nullamq; viris Eccleſiaſticis perturbationem afferet. Cȩterum poſſet quidem hȩc quatuordecim dierum ablatio alio quoq; anni tem-

pore

pore fieri; putà à vigeſimo ſexto die Martij vſquè ad decimum Aprilis: quo tempore nullum feſtum, nequè duplex, nequè ſemiduplex, & nequè ſimplex occurrit. Quod ſi ita factum fuerit, hoc tempore perturbabitur aureus numerus; præcipuèque eo tempore, quo Paſcha quæritur: etenim ex aureo numero illius anni tēpus celebrandi Paſcha minimè forſan elici poterit. Prçterea aliqua oriretur confuſio in Quadrageſima, & in transferendo Paſchate, alijſque ſequentibus feſtiuitatibus mobilibus: quod quidem viris ecclesiaſticis non mediocrem pareret difficultatem. Quapropter conuenientiùs mihi videtur, ſi modo iam dicto huiuſmodi reſtitutio fiat; cùm nulla prorſus oriatur difficultas. Hac itaquè ratione, quàm citiſsimè, facillimeque çquinoctiū reſtituetur. Verùm ſi hanc reſtitutionem pluribus annis complendam aſſumpſerimus; tunc certè non ſolùm Calendarium multis inuolutum erit ambagibus; verùm etiam, tùm quç ad publica negocia, tùm quç ad ſupputationes aſtro-

logicas, prȩſertim Efemeridum ſpectant, prolixitate temporis, quȩ hominum mentibus maximum tædium, atque moleſtiam allatura foret, non ſine magnis laboribus aptarentur. Quarè, quòd facilè, & expeditè, breuique tempore fieri poteſt; in longum, nec ſine aliqua difficultate haud quaquàm eſt differendum. Quando igitur ſancitum fuerit ȩquinoctium reducendum fore ad VIII. Calen. April. vt quæ dicta ſunt, ob oculos habeantur, October ita poterit accomodari.

OCTOBER

OCTOBER ANNI EMENDANDI.

Aureus numerus.			
II	A Kal.	1	*Remigii epiſcopi, & confeſs.*
X	b VI Non.	2	
	c V	3	*Franc. confeſſoris. duplex.*
XVIII	d IIII	4	*S. Marci pp. & conf. & com. SS. Sergii, Bacchi, Marcelli, & Apuleii mart.*
VII	e III	5	*Dionyſii, Ruſtici, & Eleuteri martyrum, ſemiduplex.*
	f Pridie No.	6	
XV	g Nonis	7	*Caliſti Papæ, & martyris ſemiduplex.*
IIII	A VIII Idus	8	*Lucæ Euangeliſtæ duplex.*
	b VII	9	
XII	c VI	10	*Hilarionis Abbatis, & comm. S. Vrſulæ, & ſociarum virgin. & mart.*
I	d V	11	
	e IIII	12	*Chryſanti, & Dariæ mart.*
VIIII	f III	13	*Euariſti Papæ, & mart.*
	g Pridie Idus	14	*Vigilia.*
XVII	A Idibus	15	*Simonis, & Iudæ Apoſt. dup.*
VI	b III Kal.	16	
	c Pridie Kal.	17	*Vigilia.*

NOVEMBER.

I	d Kal.	1	*Feſtum omnium Sanctorum duplex.*

Quoniam autem in hac emẽdatione, (vti diximus) cycli decemnouẽnalis ordo peruertitur; idcircò in ſequenti tabula quatuor adnotauimus horum cyclorum ſeries; in quarum prima eſt aureus numerus anni emendandi; cuius vſus à Ianuario vſquè ad Kalend. Nouembris protenditur. in reliquo autem anni tempore, quàmuis aureus numerus duorum menſium ſequentium, Nouembris ſcilicet, & Decembris prætermitti poſsit, vt dictum eſt; eum tamen collocauimus in ſecunda ſerie; quippè qui è regione primo reſpondet. Tertia verò ſeries eodem ordine aureum oſtendet numerum anni annum emendatum immediatè ſequentis; dummodò aureus numerus ſit in Calendario, vt nunc in Calendarijs nouis reperitur; vt ſcilicet Cal. Ianuarij xviiij exiſtat. Quia verò in hac emendatione poſſet Calendarium reſtitui, vt fuit tempore Domini noſtri IESV CHRISTI, vt nimirùm Calen. Ianuarij ponatur vnitas, vt à Iulio Cęſare ordinatũ fuit; idcircò in quarta ſerie aderit aureus numerus

merus primi anni poſt annum emendatum, exiſtente aureo numero ita diſpoſito.

Cyclus Decennoualis anni emendandi.	Aureus numerus menſium Nouembris, & Decembris anni emendandi.	Cyclus anni, qui immediatè ſequitur annũ emendatum, exiſtente aureo numero in Cal. vt reperitur.	Cyclus anni immediatè ſequẽtis annum emendatum exiſtẽte aureo num. in Cal. vt fuit tempore Domini noſtri Ieſu Chriſti.
1	16	17	18
2	17	18	19
3	18	19	1
4	19	1	2
5	1	2	3
6	2	3	4
7	3	4	5
8	4	5	6
9	5	6	7
10	6	7	8
11	7	8	9
12	8	9	10
13	9	10	11
14	16	11	12
15	11	12	13
16	12	13	14
17	13	14	15
18	14	15	16
19	15	16	17

Quàmuis autem hæc omnia ſint ſatis manifeſta, exemplo tamen adhuc magis elucescent; vt ſi aureus numerus anni, à quo auferendi ſunt quatuordecim dies, fuerit decem; inueſtigetur hic in prima ſerie; iſte autem eo anno tantùm vſq; ad diem decimú ſeptimú Octobris deſeruiet; qui eſt finis illius menſis. In reliquo autem anni tempore, hoc eſt pro menſi bus Nouembris, & Decembris in ſecunda ſerie erit aureus numerus ſex, qui è regione reſpondet ipſi decem. anno autem completo aureus numerus anni ſequentis in tertia ſerie erit ſeptem; qui erit radix ſequentium, exiſtente cyclo, vt nunc reperitur in Calendario. Quòd ſi cyclus in Calendario priſtinam haberet diſpoſitionem, ita vt Calendis Ianuarij adſcripta eſſet vnitas; tunc aureus numerus primi anni poſt emendatum eſſet octo; ſecundi verò nouem; tertij decem; &c. Hoc autem ideò contingit, quoniam exiſtente aureo numero anni emendandi decem, tunc coniunctio media luminarium eſſet ſecunda die

Octobris

Octobris, qui ſi haberet dies xxxi. (vt ſolet) coniunctio ſequens in Calendis Nouembris contingeret. Quoniam autem à toto tempore intercepto inter has coniunctiones eximuntur quatuordecim dies; idcircò hæc coniunctio, quæ fuiſſet Calend. Nouembris, ad xvii. Cal. Decembris eueniet; cui reſpondet ſex pro aureo numero. Cognito autem aureo numero annum terminante, nempè ſex; perſpicuum eſt anni ſequentis aureum numerum eſſe ſeptem; cui in Calendario à Iulio Ceſare diſpoſito reſpondet octo. Poſſumus adhuc alijs modis aureum numerum anno poſt emendatum ſequenti tribuere; primùm (vt in eodem exemplo perſiſtam) ſi anni emendandi aureus numerus ſit decem, ita Cyclum ipſum in Calendario accommodare poterimus, vt ſequentis poſt ipſum aureus numerus ſit vndecim; nè ordo Cycli, ſerieſque interrumpatur; ſed ordine procedat. Cùm præcipuè poſsimus aureum numerum Nouembris, & Decembris, qui quidem eſſet ſex, abſq;

vllo

vllo incommodo prętermittere, vt antea dictum fuit. Alter verò modus erit, ſi Cyclus decemnouennalis ita in Calendario aptetur, vt ſuum exordium poſt annũm reſtitutum ſit vnitas; quę erit principium, & tanquàm radix ſequentium. Quæ quidem omnia facili negocio abſoluentur.

DETERMINATO æquinoctio, nè iterùm, atque iterùm in priſtinos errores, ac peiores labi contingat; duo pręcipuè occurrunt conſideranda. quorum alterum eſt, vt inueſtigemus, quo modo æquinoctium ita ſtabilirę valeamus, vt ſemper vnam, eamdemque ſedem obtineat; à ſtatutaque die minimè recedere poſſit. Alterum verò, qua via luminarium congreſſus in poſterum ſint perquirendi. Sintque hæc, vel aſtronomicarum ſupputationum auxilio conficienda; vel alia methodo faciliori, & com muniori. Niſi enim ijs ita conſtituendis occurramus; æquinoctium non ſolùm

ad

Digitized by Google

ad vndecimum Martij diem reuertétur; verùm etiam in Februarium, poſtea Ianuarium, Decembrem; atque ita deinceps recurret. Cùm vnius intercalatio diei à Iulio Cęſare quolibet quarto anno inſtituta, & hucuſquè obſeruata, efficere nequeat, quin Solis in Arietem ingreſſus ſtaturam diem paulatim pręueniat. quandoquidem annus vſualis 365. diebus, & quarta diei parte, conflatus, veram, & adęquatam anni quantitatęm excedit; quemadmodum plurimę Aſtronomorum exactę ſupputationes apertiſsimè oſtendunt, vertentem annum diebus 365. ac diei quadrante minorem conſtituentes. Et quamuis diuerſę de certa anni quantitate peritiſsimorum virorum extiterint ſententię, & aliquo modo interſe diſſentire videantur; in hoc tamen conueniunt, vt certa anni quantitas minori temporis ſpatio, quàm vt paſsim obſeruari ſolet, compleatur: quę quidem opinionum diuerſitas ab ecliptica octauę ſphęrę, & ab ecliptica ſuperiori ſuum (ni fallor) deducet ortum. Propterea

quod varijs modis, diuerſiſque temporibus conſideratę, ac obſeruatę fuerunt. ex quibus nonnulli etiam animaduerterunt, annum quandoquè maximum, quandoquè medium, quandoquè minimum exiſtere. Cęterùm huiuſmodi inquiſitiones omittantur, nè à propoſito inſtituto diuertamus. Cùm pręſertim Eccleſia iuxta eius conſuetudinem Aſtronomorum minutias, atq; ſubtilitates miſſas faciat; & quo die æquinoctium contingat, luminariumq́ue coniunctiones, & oppoſitiones medias ſit ipſi nouiſſe ſatis: nequè hac de cauſa horas, horarumuè momenta, ſed tantùm dies integros ſpectet. Quòd ſi nobis iuxta Eccleſię conſuetudinem incedere viſum fuerit, id facilè conſequi poſſe confido duplici huic regulę inhęrentes; quarum altera æquinoctium (annis, vt ita dicam, communibus) die vigeſimo quinto Martij firmetur; altera verò luminarium congreſſus medij facilè inueniantur; quippè quę, tùm Eccleſię ſatis congruę, & proficuę, tùm maximam commoditatem, & facili-

tatem

Digitized by Google

ratem viris Eccleſiaſticis, omnibusque Chriſtianis afferent. Quòd ſi æquinoctium, luminariumque oppoſitio, quę interdum propè æquinoctium continget, non erunt ita exquiſitè determinata, vt diligentiſsimis ſupputationibus reſpondeant; id ſanè nullius fermè, vel certè exigui erit momenti; nam ſi ad pręterita tempora reſpexerimus, Eccleſiam hęc exactè minimè obſeruaſſe comperiemus; immò multis, ac diuerſis modis ſanctum Paſcha celebratum fuiſſe inueniemus. Nam poſt Saluatoris aſcenſionem Apoſtoli Iudeorum more Paſcha obſeruarunt, eo nempè die ipſum celebrantes, quo contingebat quarta decima Lunę primi menſis. veluti poſtea Aſiani ſanctum Paſcha celebrarunt; propterea quòd ita ab Apoſtolis Ioanne, & Philippo edocti fuerunt. Nonnulli verò (vt in hiſtorijs legitur) Paſchatis feſtum, non quidem vt mobile, ſed vt ſtabile coluerunt; quandoquidem in Aſia Montani, necnō Galli, atque etiam Tuſcij ſemper Paſcha celebrarunt VIII. Cal. April. Alij verò

initium anni ab eodem VIII. Cal. ſumentes: obſeruarunt Paſcha quartodecimò die poſt VIII. Calen. April; qui quidem contingebat VII. Idus April. quartæ decimę Lunę veſtigium ferè inſequentes. Deinceps in memoriam reſurrectionis Saluatoris celebratum fuit Paſcha die Dominica. Vndè à ſummis Pontificibus, & à Concilio Niceno determinatū fuit, vt Paſcha celebraretur die Dominica, quę ſtatim primam quartam decimam Lunę ſequitur; quę poſt ęquinoctium vernum contingit: ſicuti poſtea vniuerſaliter obſeruatum fuit. Neque in tot varietatibus exiſtimādum eſt, errorem unquàm fuiſſe cōmiſſum; quin potiùs Deum Opt. Max. in Paſchate celebrando tot permiſiſſe varietates, vt cognoſcamus, nos non ita ſtricto iuri, exquiſitęque motuum Cęleſtium obſeruationi in hac celebratione addictos eſſe, vt fuerunt Iudęi, ſanè quandò à Moyſe Paſchatis feſtum traditum fuit. Hęc enim ipſorum obſeruantia in cęna Domini noſtri IESV CHRISTI, eiuſq; morte, & reſurrectione ceſſauit; veluti alię

ipſorum

Digitized by Google

ipſorum illius legis cęremonię ante Saluatorem geſtę. Verùm nos non amplius iudaizamus, ſed Paſcha celebramus in memoriam rei geſtę, nempè reſurrectionis Domini, qui die Dominica reſurrexit. Et nè cum Iudęis cōmune aliquid (pręcipuè Paſcha) celebraremus, ſancitum fuit, ſi quartadecima Lunę contingeret die Dominica, vt ipſa die à nobis non ageretur feſtum, vt Iudęi; ſed hęc celebratio transferretur ad octauam: vndè à quarta decima vſquè ad vigeſimamprimam Lunæ Paſcha celebrari oportet. Quoniam autem biduo ante Paſcha fit commemoratio paſsionis Domini noſtri; idcircò nunquam aſſentirem prętermittendam omnino eſſe luminarium conſiderationem. Proptereà quòd ſi Lunę quarta decima prætermitteretur, cōtingere poſſet aliquandò in hebdomada maiori, ac feria ſexta eclipſis Solis; & quamuis deliquium Solis tempore paſsionis Domini verè fuerit ſupra naturę ordinem, atque vires; quod autem noſtris contingeret tēporibus, eſſet ſecundùm naturam; atta-

men facilè præberetur occaſio infideli- bus, prҿſertim Iudҿis exiſtimandi, quòd ſi progreſſu temporis ea die Solis eclipſis contingeret, naturalem quoquè, & non miraculoſam fuiſſe eam, quæ tempore paſsionis Saluatoris noſtri contigit; quod certè euitandum eſſe tutius duxerim. Motuum itaquè luminarium ſufficiens conſideratio eſt admodùm conuenientiſsima. non ita quidem, vt adamuſsim Aſtronomicis regulis cum ſuis minutijs huiuſmodi motus conſiderentur; vt multis viſum eſt. Habemus enim exemplum ipſius Eccleſiæ, quæ tot centenis annis tranſactis exquiſitam æquinoctij, Lunæq; conſiderationem prҿtermiſit; ac parui fecit: cùm ҿquinoctium circa diem vndecimum Martij contingat, quod quidem Eccleſia ita ſupponit, ac ſi vigeſimo primo die adeſſet: Lunҿque quartā decimā non primam poſt ҿquinoctium, at ſecundam multoties ſumpſerit. Sat enim Eccleſiҿ videri debet, nè vnquàm in hebdomada maiori eclipſis Solis contingere poſsit. Nec ꝓpterea aſſerendum erit, ſan-

ctum

ctum Paſcha tot annis iam elapſis malè in Eccleſia celebratum fuiſſe; hoc certè eſſet temerarium. Quarè poterit Eccleſia abſq; exquiſita motuum cæleſtium conſideratione rectè ſanctum Paſcha ad antiquiſsimorum tẽporum normam reſtituere; dummodò ęquinoctium, luminariumq; aſpectus quadam certa regula perſcrutentur; ita vt nunc quoquè, veluti etiam multis iam antè actis ſeculis Eccleſia pro ſua Aſtronomia littera tantùm Dominicali, & aureo numero vtatur.

VT igitur æquinoctium aliqua regula vigeſimo quinto die Martij ſtatuatur, cõſiderandum eſt quanto temporis ſpatio inter alterum, atq; alterum Solis in Arietem ingreſſum dies integra intercipiatur: Quod vt inueniamus, ob annorum inæqualitatem communi quadam regula (qua pingui etiã minerua vti poterimus) opus erit. Cùm itaquè conſtet Solem à tempore Saluatoris vſquè ad noſtra tempora in conſtituendo æquinoctio verno quatuordecim dies pręceſsiſſe; ſi annos Domini decurrentes diuiſerimus per 108.

pro

pro quotiente quatuordecim habebimus; anni verò, qui ſuperſunt, facilè omitti poterunt: tùm quia iam multi lapſi ſunt anni, quibus æquinoctium eodem die Martij contingit; tùm quia minimam, immò nullam afferunt differentiam ſenſibilem. Quarè, ſi in poſterum pręter cõſuetam, & vulgatam intercalationem quartoquoq; anno faciendam; quilibet 108. annus, qui ex ſua natura biſsextilis eſſet, communis, & abſq; intercalatione redddatur; ꝓculdubiò æquinoctium, quod hoc toto temporis ſpatio diem anticipaſſet; in priſtina, & determinata ſede permaneret. Quarè ſi quantitatem anni ab Aſtronomis poſitam conſiderare voluerimus, probabilior eſſe ſententia Albategnij, quàm aliorum fortaſsè videbitur; qui annum 365. diebus conſtare, & amplius diei parte centeſima aſſeruit. Vt Paulus Epiſcopus Foroſempronienſis in ſuæ Paulinę prima parte teſtatur. quamuis nonnulli, & forſan rectiùs, æquinoctium ſecundùm Albategnij opinionem 106. annis diem anticipare ſentiant.

Cùm

Cùm itaquè ob annorum differentiam impoſsibile ſit, exactiſsimam anni quantitatẽ determinare; cùmq́ue minima exiſtat differentia annorum ſex, vel octo, quę inter 100. & 106. 108. exiſtit, poterit Eccleſia omiſsis ſex, vel octo annis, centeſimum quemque annum, qui etiam biſſextilis exiſteret, communem efficere. nam multos plurimoſq; cẽtenos fluere oportet annos, antequàm æquinoctium per diem integrum à ſua ſede amoueatur. Verùm vt propria ſententia magis reddatur conſpicua, obſeruandum eſt, quòd ſi fiet Calendarij reſtitutio, putà anno 1584, vel alio ante 1600. nollem propterea, vt fiat poſtea intercalationis omiſsio ãno 1684, & 1784. &c. quin potius mallem hanc differri vſquè ad integra annorum centenaria. vt nimirum intercalationis omiſsio ſemper fiat ſingulis annis centenis; vt 1700. 1800. atque ita deinceps. nam cùm ſimus propè annum 1600. quandocunq; ante hoc tempus fiat anni reſtitutio, reliqui anni vſq; ad 1600. abſq; vlla mutatione in ipſis facta tranſigi poterunt. ita vt

E annus

annus 1600. ſit biſſextilis, cùm præcedentes nullam prorſus ſenſibilem varietatem efficere queant: anniq; 1700. 1800. & reliqui centeni erunt ſatis ad hanc rem idonei. homines enim propter ipſorum integritatem, atque excellentiam, ac propter Iubileum in ipſis contingentem, hâc intercalationem quibuslibet centenis prę termittendam rectè, facilèq; memoriæ mandare, atque retinere poterunt. & hoc modo facilè æquinoctium ſuâ perpetua-bit ſede. vel ſaltem in longiſsimum tempus abibit.

Cæterùm in hac æquatione aliqua oritur difficultas, propter cyclum ſcilicet ſolarem ab Eccleſia per litteras Dominicales deſignatum. Nam, cùm ſit quilibet annus centeſimus ex ſui natura biſſextilis, cui duę debentur litterę Dominicales; quilibet verò annus centeſimus ob firmandam ſedem æquinoctij cõmunis ſit euaſurus, harum ſanè litterarũ ordo tunc peruertetur; cui quidem difficultati, vt res ipſa expoſtulat, primùm hac ratione ſatiſfaciendo occurremus.

A	1
g	2
f	3
ed	4
c	5
b	6
A	7
gf	8
e	9
d	10
c	11
bA	12
g	13
f	14
e	15
de	16
b	17
A	18
g	19
fe	20
d	21
c	22
b	23
Ag	24
f	25
e	26
d	27
cb	28

Diſpoſito cyclo completo litterarum, vt in Breuiarijs, miſſalibuſq; fieri ſolet, qui ad numerum vigeſimum octauum duntaxat ſe extendit; proponatur aliquis annus centeſimus, vt 1700. cui, cùm ex ſua natura ſit biſſextilis, binæ forent tribuendę litterę; nempè g f. quę 8. numero reſpondent. prior quidem, nempè g initio anni vſquè ad S. Matthiam deſeruiret; f verò reliquo anni tempori. At verò quoniam hic annus 1700. debet eſſe communis, & non biſſextilis, clarum eſt primam tantùm litteram, g ſcilicet, toti anno aſcribendam fore. Vndè ſequenti anno 1701. f pro littera Dominicali tribuenda erit. quia verò annus 1701. eſt tanquàm, ſi eſſet primus poſt biſextum; idcircò in cyclo litterarum quęrenda eſt

littera f quę prima ſit poſt geminas litteras biſſextum oſtendentes: quam quidem numero 25. reſpondere comperiemus; & hæc erit radix ſequentium litterarum vſque ad alterum centenarium: atque id ipſum fiet in alijs centenis. Cuius quidem ratio eſt, quia Eccleſia non nominat diem intercalationis eodem nomine, quo Latini fecerunt; qui, quamuis Februario addatur vnus dies, tàm precedentem, quàm additum eodem nomine nuncuparunt, ſcilicet bis ſexto Cal. Martij; à quo annus biſſextilis dictus fuit. Eccleſia verò tametſi in anno biſſextili tàm vltimum, quàm penultimum diem Februarij eodem nomine nuncuparet, vt putà vigeſimum octauum Februarij; tamen ad euitandam confuſionem nō eſſet ſatis. nam oporteret etiam bis eodem nomine eundem diem vocitare, eâdemque littera ſignificare; vt ſi dies vigeſimus octauus Febr. contingeret die Martis, etiam vigeſimus nonus eiuſdem Martis nomine nuncupandus eſſet: quod ſi tamen ita fieret, alterum adhuc ſequeretur

incom-

incommodum quòad ordinem Eccleſię; cùm ordinem celebrandi diuina officia per octauas diſpoſuerit; tunc enim ſi idé, atque alter dies bis eodem nomine nuncuparetur, eâdemque littera in Calendario vtrique inſeruiret; quàmuis eadem littera Dominicalis ſequentem diem Dominicam, veluti pręcedentem oſtenderet; tamen ſequens illa dies non Dominica, ſed verè eſſet dies Lunæ; & hæc altera Martis; atque ita deinceps; vnuſque dies in alterum tranſmigraret; quod quidem contingit ob dierum nomenclatúram à nobis, & à Latinis diuerſimodè poſitam: Latini enim menſem in Calendas, Nonas, & Idus diſtribuunt, noſtri verò in hebdomadas, hebdomadę verò in dies ſeptem, quorum vnuſquiſque ſuum habet nomen à Planetis deſumptum: ac propterea neceſſe eſt, hanc huic litterarum cyclo anomaliam cõtingere; quippè quę ſi rectè perpendatur, parui certè eſt momenti.

Neq; verò prętereundum eſt, paucis ex ijs, quę dicta ſunt, mutatis, nos harum litterarum cyclum exarare poſſe, in quo nul

la

la continget perplexio. Diximus quemlibet annum 100. ex biſſextili communem fore conficiendum; nunc ab anno 100. demantur tantùm quatuor anni; & quilibet 96. annus poſt biſſextilem emendatum ex biſſextili fiat communis, vt in ſequenti tabula apparet; anno verò 97. poſt reſtitutum rurſus tribuatur prima littera huius tabulę, tunc cyclo nullum afferetur incommodum; in qua quidem tabula nos exempli gratia ab A littera initium ſumpſimus; cùm tamen ſecundùm quamlibet aliam, pro vt res ipſa expoſtulauerit, incipere commodè poterimus.

CYCLVS
Litterarum Dominicalium.

A 1	f 25	d 49	b 73
g 2	e 26	c 50	A 74
f 3	d 27	b 51	g 75
ed 4 biſſ	cb 28 biſſ.	Ag 52 biſſ.	fe 76 biſſ.
c 5	A 29	f 53	d 77
b 6	g 30	e 54	c 78
A 7	f 31	d 55	b 79
gf 8 biſſ.	ed 32 biſſ	cb 56 biſſ.	Ag 80 biſſ.
e 9	c 33	A 57	f 81
d 10	b 34	g 58	e 82
c 11	A 35	f 59	d 83
bA 12 biſſ	gf 36 biſſ.	ed 60 biſſ.	cb 84 biſſ.
g 13	e 37	c 61	A 85
f 14	d 38	b 62	g 86
e 15	c 39	A 63	f 87
dc 16 biſſ.	bA 40 biſſ.	gf 64 biſſ.	ed 88 biſſ.
b 17	g 41	e 65	c 89
A 18	f 42	d 66	b 90
g 19	e 43	c 67	A 91
fe 20 biſſ.	dc 44 biſſ.	bA 68 biſſ.	gf 92 biſſ
d 21	b 45	g 69	e 93
c 22	A 46	f 70	d 94
b 23	g 47	e 71	c 95
Ag 24 biſſ.	fe 48 biſſ.	dc 72 biſſ.	b 96 cõis.

Quamuis

Quamuis tamen hac regula, qua præcipitur intercalatio poſt annum emendatum quibuslibet 96. annis facienda, multis interim annis æquinoctium determinata die contingeret; nolim tamen, vt à noſtris centenarijs ſupra expoſitis pręſentem regulam, tanquàm hac alia tutiorem, & faciliorem ammoueamus; & nè cyclus litterarum Dominicalium interrumpatur, eiuſque ordo peruertatur, hęc norma, regulaque dari poterit.

G
F
E
D
C
B
A

Exponantur itaquè ſeptem tantùm litterę ordine retrogrado, vt fieri ſolet; quæ Dominicales appellantur; proponaturq́; aliquis annus, quo, ſi communis erit, vnica tantùm littera per integrũ annum Dominicas dies indicabit: vt 1582. g. ſi verò fuerit biſſextilis, duabus iuxta ſe poſitis Dominicę ſignificabũtur; vt 1584. e d; quarum prima e vſquè ad S. Matthiam ſuum pręſtabit officium; reliquo autem anni tempore d. Ac ꝓpterea 1585. littera

littera Dominicalis erit c; atque ita deinceps, ſemper communi anno vnam tantummodò tribuendo litteram, biſſextili verò duas. & ſi prima biſſextilis eſſet A, ſecunda à S. Matthia erit g: & hoc modo nunquàm peruertetur ordo. nam anni 1700. littera Dominicalis erit g, quæ (hoc eodem anno communi effecto) toti anno deſeruiet; f verò 1701. biſſextili autem 1704. duæ deſeruient c b; atque ita in alijs: hacque ratione harum litterarum cyclo nihil difficultatis aderit; & hęc regula apprimè cōuenit cum ea, quæ iam poſita eſt in Calendarijs Eccleſiaſticis in fine menſis Februarij in conſtituendis litteris Dominicalibus anno biſſextili. Verùm dicet aliquis cyclum hunc aliquo modo diminutum exiſtere; nàm litterarum cycli in Breuiarijs diſpoſiti non ſolùm litteram Dominicalem, verùm etiam quandò annus, vel communis, vel biſſextilis exiſtit, indicant: huncq; oſtendunt litterę geminatę: quod quidem noſter cyclus ſeptem tantùm litterarum numero cōflatus præſtare nequit. Verum quidem

hoc eſt; huiuſmodi tamen cyclum ita diſpoſuimus, vt in his intercalationibus nulla difficultas, perplexiouè oriatur. Quod enim ſpectat ad cognoſcendum biſſextum, dari poteſt regula breuis, atque vulgata; vt ſcilicet anni propoſiti diuidantur per quatuor, & ſi diuiſio integra conſurgit, nihilque remaneat, tunc annus propoſitus erit biſſextilis. & cùm hæc regula ſit vulgatiſsima, exemplo id aperire prętereo. Quoniam autem non omnes homines diuiſionis artem callent, ponatur hæc regula, nempè vt temporis propoſiti, atque in annos diſtributi, primò relinquantur omnes centeni, ſi extiterint; annorum verò numerus ſuperſtes bifariam diuidatur, ſubdiuidaturque; qui, ſi diuiſio, ac ſubdiuiſio abſque integri numeri fractione contigerit, annus erit biſſextilis. vt ſi 1584. relictis 1500. diuidatur 84. in duas partes æquales, erit alterutra pars 42. qui numerus ſimiliter ſi rurſus bifariam diuidatur, ad 21. diuiſio terminabitur: quia igitur in hac diuiſione, atque ſubdiuiſione nulla contingit

fractio

fractio propterea pronunciabimus annum 1584. eſſe biſſextilē; quòd ſi propoſitum fuerit 1585, quoniam medietas ipſius 85 eſt 42 $\frac{1}{2}$; ſtatim apparet ob fractionem $\frac{1}{2}$ annum 1585. communem fore; quemadmodū 1586: nam quamuis medietas 86 ſit 43; quia verò medietas ipſius 43 eſt 21 $\frac{1}{2}$; ideò cōmunis exiſtet. & hęc regula ob ſui facilitatem mente tantùm abſque calamo abſolui poteſt. Vt verò rem hanc adhuc clariùs perſpiciamus, pro annis tàm communibus, quàm biſſextilibus ſubiectam hanc tabellam exarare poterimus; quæ tamen hac tantùm indiget regula; nempè vt annorum ꝓpoſitorum, ſi opus fuerit, omnes centenarij reiiciantur; vt in ſuperiori, proximaq́ue regula diximus; inueniaturq́uè in hac tabula numerus relictus, qui, ſi in prima ſerie reperitur, erit primus poſt biſſextum tranſactum, tertius verò ante biſſextum futurum: vt proprius cuiuſq; titulus declarat; ſi verò in ſecunda, ſecundus tam antè, quàm poſt biſſextum exiſtet; in tertia verò tertius erit poſt pręteritum; primus

verò antè biſſextum futurum; quòd ſi reperitur in quarta ſerie, erit biſſextilis. vt gratia exempli 1592. quoniam 92. relictis 1500. eſt in quarta ſerie, erit biſſextilis. 1789. erit primus poſt biſſextum, tertius verò antè biſſextum futurum: 1682. ſecundus poſt biſſextum, & antè biſſextú. 1591. tertius poſt pręteritum, primus verò antè biſſextum futurum. Hæc itaquè impreſſa tabella ad iugi poterit Breuiariis,

Tabula annorum communium, & biſſextilium.

Anni primi poſt biſſ. tertii verò antè biſſ.	*Anni ſecundi antè, & poſt biſſext.*	*Anni tertii poſt biſſ. primi verò antè biſſ.*	*Anni biſſextiles.*
1	2	3	4
5	6	7	8
9	10	11	12
13	14	15	16
17	18	19	20
21	22	23	24
25	26	27	28
29	30	31	32
33	34	35	36
37	38	39	40
41	42	43	44
45	46	47	48
49	50	51	52
53	54	55	56
57	58	59	60
61	62	63	64
65	66	67	68
69	70	71	72
73	74	75	76
77	78	79	80
81	82	83	84
85	86	87	88
89	90	91	92
93	94	95	96
97	98	99	
100 *Communis.*			

uiarijs, & Miſſalibus vná cum cyclo ſeptem tantùm litterarum iam expoſito; hacq; ratione nulla in litteris vnquàm perplexio continget; omneſque in hac perpetua tabula annos, tùm communes, tùm biſſextiles agnoſcent; ſemperque ante oculos habebunt annum quemque 100 communem eſſe futurum: ex quibus maxima non ſolùm orietur commoditas, & facilitas in his perpetuandis; verùm etiam ſi quandò poſt multos, plurimoſque annos continget, vt ęquinoctium per diem integrum à ſua ſede recedat; facillimum quippè erit, & abſque vllo negocio illud idem in priſtinum reſtituere. Nam ſi ſtatutum tempus anteceſſerit, vnica tantùm prętermiſſa in quolibet anno biſſextili intercalatione, cui vnica tantùm littera Dominicalis deſeruiet; ritè fiet reſtitutio. ſi verò poſtpoſuerit, tunc (idque ſemel duntaxat) aliquis annus communis efficiatur biſſextilis, cui duę tribuantur litterę Dominicales; deindè fluant anni, vt dictum eſt; & denuò facta erit integra reſtitutio. & nequè tabulę, nequè cyclo ſe-

ptem litterarum vlla prorſus continget perplexio, atque confuſio.

RESTAT nunc pro complemento huius negocij, vt perſcrutemur, qua ratione, quauè methodo inueſtigandi ſint luminarium congreſſus. & quoniam (vt priùs etiam dictum fuit) Eccleſia abſq; ſupputationibus Aſtrologicis id cõmodè efficere poteſt; proindè coniunctiones, oppoſitioneſque luminarium mediæ rectè vſui eſſe poterunt; iuxta veterem Eccleſię conſuetudinem, duplici nimirùm ratione eas inueſtigando; quarum altera eſt aurei numeri, altera verò Epactę. Quarum quidẽ prior (ni fallor) conuenientior viris Eccleſiaſticis, maioremq; ipſius facilitatem afferre mihi viſa eſt; nam, quàmuis Epactę regula ſit facilis, facilius tamen eſt inſpicere Calendarium, & vnico intuitu ſtatim abſque alia operatione diem cuiuslibet coniunctionis luminarium cognoſcere, ſicuti aurei numeri beneficio conſequimur,

quimur, quàm prolixioribus regulis, longioriq; operatione eaſdem inuenire. qui quidem aureus numerus in Calendario rectè diſpoſitus ad multos annos abſque alia regula optimè ſuo fungitur munere; cùm inter eoſdem aſpectus annis 19. con ſimilibus diebus ſucceſsiuè reuertentes, nulla exiſtat alia differentia, quàm vnius, fermeq; dimidię horę. Quoniam autem hęc differentia (vt Aſtronomi norunt) annis 304. efficit, vt Luna ſuos cùm Sole aſpectus per diem integrum anticipet; ideò neceſſarium eſt aureo numero aliquod afferre auxilium, vt quandò opus fuerit, per diem anticipatum luminarium congreſſus oſtendere poſsit; atque ita deinceps perpetuò. Quoniam verò ob firmandam ſedem æquinoctij quolibet 100. anno opus eſt intercalationem omittere, vt prędicti ſumus; ex qua omiſſione coniunctionum dies forſitan variari poſſent; & antequàm ad 304. annos per ueniant, ſuam accelararent anticipationem: propterea inueſtigandum eſt, qua ratione his accidétibus ſit occurrendum;

& quam-

& quamuis alicuius æquatę regulę admi-niculo id effici poſſet, vt ſcilicet aureus numerus in Calendario diſpoſitus diem coniunctionum in poſterum oſtendere poſſet; quoniam tamen non omnibus fortaſſè ſatisfacere poſſet ꝓpter eius vſus inexperientiam (non enim me latet, omnes huiuſmodi regulas, quàm plurimis aliquam difficultatem allaturas; propterea quòd his vnumquemque vti ſæpè ſępius oporteret, quotieſcunq; aliquis coniunctionis cuiusq; tempus noſcere deſideraret) idcircò huiuſmodi æquationes prętermittere decreui. Quapropter vt aureus numerus rectè, ac facilè ſuum poſsit pręſtare officium, mihi magis placeret, vt quibuslibet centenis annis, quibus intercalatio foret omittenda, ſummus Pontifex cuidam perito hanc ipſam demandaret prouinciam, nimirùm vt ſupputaret, an aureus numerus annis 100. futuris deſeruire poſſet, nec nè. Quippè qui, ſi adhibita diligentia inueniret eum indigere correctione; tunc ſummi auctoritate Pontificis eum in Calendario emenda-

ret

ret; quo reſtituto denuò noui imprimantur Calendarij; dummodò in qualibet reſtitutione nunquàm interrumpatur ſeries, & ordo aurei numeri; vt ſi aureus numerus anni 1700, erit 10 in reſtitutione ita aureus numerus aptetur, vt 11 poſsit 1701 deſeruire. Nec verò nos turbet, quod antea monuimus, anno poſt emendatum ſequenti multis nos modis aureum numerum accipere poſſe; nam quocunque modo ſit facta reſtitutio aurei numeri poſt annum emendatum, eodem modo quicunque contingat aureus numerus anno 1700. (vt in eodem exemplo perſiſtam) vt putà 13; tunc oportet, vt ita fiat hæc reſtitutio, vt aureus numerus 1701 ſit 14. atque ita in alijs. Nequè hęc reſtitutio, aut potiùs conſideratio centeſimo quoquè anno adhibenda, nimis frequenter futura videri debet; dictu quidem forſitan frequens videbitur; factu verò rariſsima erit; & nunquàm vni, atq; eidem bis id continget; ſiquidem diſtantia à centeſimo anno ad alterum centeſimum excedit communem hominum

ætatem. Cęterùm alia quoquè methodo hanc aurei numeri reſtitutionem poterimus quibuslibet centenis annis accommodare; ſi prorſus omnibus primis annis poſt centeſimos, vt 1701, 1801, ac ſimilibus, ſemper pro aureo numero tribuatur vnitas; vndè maxima oriretur facilitas, atque commoditas; ſemper enim leui admodùm negocio propoſiti anni aureus numerus innoteſcet: imprimiſque hac regula, vt nimirùm labentium annorum primùm omittantur omnes centenarij; qui verò ſuperſunt, per 19 partiantur, & qui relinquitur numerus, erit ille, quem inuenire propoſueramus: quòd ſi nihil ſupererit, erit 19. vt 1780, relictis 1700, diuidatur 80 per 19, & quia relinquuntur 4, erit idcircò 4 aureus numerus anni 1780. atque ità pari ratione annorum 1880, 1980, & aliorum huiuſmodi. propoſiti verò anni 1876 ſimiliter relictis 1800, quoniam ſi diuidatur 76 per 19 nihil remanet, erit 19 aureus numerus 1876, veluti etiam 1776, 1976, & cęterorum. Eſt tamen obſeruandû, quòd ſi nu-

merus, relictis centenis, minor fuerit, quàm 19, vel ipſi æqualis; tunc idem numerus aureum illius anni oſtendet numerum; vt annorum 1707, 1807, &c, erit aureus numerus 7. At verò quoniam nonnullis ſimiles regulæ, quamuis omninò faciles, aliquam tamẽ afferre videntur difficultatem; ad maiorem adhuc facilitatem hanc ſubiecimus tabellam, in qua cuiuslibet anni propoſiti aureus numerus ſtatim patefiet; in hũc videlicet modum; vt labentium annorum, reiectis centenis, ſuperſtites inueniantur in tabula ſub titulo annorum, aureus verò numerus in eadem ſerie diſpoſitus ſub titulo aurei numeri erit ille quęſitus.

TABVLA
Inueniendi Aureum numerum.

Aureus numerus.	*Anni.*
I	1 20 39 58 77 96
II	2 21 40 59 78 97
III	3 22 41 60 79 98
IIII	4 23 42 61 80 99
V	5 24 43 62 81 100
VI	6 25 44 63 82
VII	7 26 45 64 83
VIII	8 27 46 65 84
IX	9 28 47 66 85
X	10 29 48 67 86
XI	11 30 49 68 87
XII	12 31 50 69 88
XIII	13 32 51 70 89
XIIII	14 33 52 71 90
XV	15 34 53 72 91
XVI	16 35 54 73 92
XVII	17 36 55 74 93
XVIII	18 37 56 75 94
XIX	19 38 57 76 95

Exempli gratia aureus numerus anni 1731 erit 12, eò quòd 12. (relictis 1700) ipſi 31 reſpondet; in eademq; eſt ſerie; hacque ratione vnico intuitu abſq; alia operatione annorum futurorũ omnium aurei numeri ſtatim innoteſcent. dixi quidẽ omnium futurorum, quia in hac tabula reperitur etiam aureus numerus pręſentium annorum hac noſtra tempeſtate decurren-

rentium; ſiquidem 1580 eſt 4; 1581 5, atq; ita vſquè ad annum 1600, poſt quem deindè ſi in Calendario reſtituatur aureus numerus ita; vt annus 1601 pro aureo numero vnitatem habeat; hac ſanè ratione tabula hęc omnibus annis deſeruiet. Aduertendum tamen; quòd quandocunque facta fuerit anni reſtitutio ante 1600, ita oportet aureum numerum in Calendario accommodare; vt non peruertatur, neq; interrũpatur ordo aurei numeri, qui modo decurrit, vt ſi anni emendandi aureus erit numerus 6, oportet, vt ãni poſt ipſum immediatè ſequentis ſit 7. quippè qui eſt vnus modus accõmodandi aureum numerum ex ijs iam antea expoſitis. & hoc modo tabula erit perpetua. At quoniam ex dictis apparet ſępè fieri oportere aurei numeri in Calendario reſtitutionem, nempè in anno emendando, & in 1600; vt hoc euitemus, quandò determinabitur annus emendandus, tunc commodiſsimum eſſet, ſi duo Calendarij cum aureis numeris accomodati fuerint, quorum alter ab anno reſtituto vſq; ad 1600.

deſeruiet: alter verò à 1600 vſq; ad 1700. hoc enim modo ab anno reſtituto vſquè ad 1700 aureus numerus nulla alia indigebit correctione; tabellaque nuper expoſita perpetua manebit; libriſq; Eccleſiaſticis inſerta magnam viris Eccleſiaſticis afferet commoditatem. Siquidem abſq; alia operatione aureum numerum cuiuſlibet anni futuri ob oculos ſemper habebunt. exquibus alterum quin etiam exoritur commodum, meo quidem iudicio non parui pendendum; quòd, cùm quibuslibet 100 annis oporteat aureum numerum in Calendario reſtituere; certum erit, ipſum rectè ſuum officium pręſtiturum, nempè in oſtendendo die coniunctionum; nam, cùm ipſe ſpacio 100 annorum, quibus in Calendario eodem ſemper modo permaneret, non perficiat ſex integras conuerſiones, prima quidem lunatio ab vltima non differet niſi per horas circiter 8, quę eſt tertia pars diei. rectè igitur hoc reſtitutionis progreſſu ſuo fungetur officio. Verùm huic determinationi poſſet quis facilè occurrere dicendo;

cùm

cùm vnoquoque 100 anno aureus numerus ſit ſemper 5, vt patet ex tabula nunc expoſita; videtur quòd huiuſmodi aureus numerus, 5 videlicet, non poterit rectè oſtendere omnes coniunctiones illorum annorum; ſed priorum duntaxat menſium, Ianuarij ſcilicet, & Februarij; propterea quòd, cùm in anno 100 ex ſua natura biſſextili à Februario vnus, iſque poſtremus dies auferatur, nempè 29; ab initio Martij vſq; ad finem anni luminarium coniunctiones non contingent ſecundùm diſpoſitionem aurei numeri, nimirùm vbi reperietur 5 in Calendario; ſed die ipſum immediatè ſequenti; vndè etiam eueniet, quia æquinoctium contingit poſt 29 Februarij, quòd ipſe numerus 5 non erit idoneus ad indicandam coniunctionem, neque plenilunium, ex quo Paſcha elicitur; cui ſanè bifariàm ſatisfieri poterit. Primùm quidem reſpiciendo ad quandam Eccleſiæ conſuetudinem; ſiquidem clarè perſpicimus, quòd in inueniendis per aureum numerum coniunctionibus annorum biſſextilium

lium, quę menſe Martio contingunt, propter intercalationem diei 29. Februarij hę coniunctiones re vera vnius diei differentia mutant terminum ab aureo numero prefixum. Cùm enim aureus numerus ſuam determinatam habeat in Calendario ſituationem, ob incrementum diei 29 Februarij, qui Calendario non eſt adſcriptus; menſe Martio coniunctiones non proprio, quo contingunt die, ſed ſequenti indicat. Quarè & ſi fuerit admiſſum, quòd ſingulis 100 annis aureus numerus 5 oſtendat luminarium congreſſus menſe Martio contingentes ad diem vnum anteriorem, quàm par ſit; hoc nihil refert; nam ſi Eccleſia quolibet quarto anno tolerat aureum numerum ad vnguem minimè ſatisfacientem in oſtendendis luminarium coniunctionibus, quæ propter intercalationem per diem anticipant; poterit quoquè quolibet anno 100. eiuſdem intercalationis omiſsione per diem poſponentes tolerare. Res verò aliter ſe habet; etenim ſi rectè conſideremus diſpoſitionem aurei numeri in Ca-

lendario

lendario deſcripti, inueniemus, quòd ſubtractio diei 29 Februarij ad inueniendos luminarium congreſſus menſe Martio contingentes, nullam poteſt diuerſitatem efficere; ita vt coniunctio ſequenti die contingat, eo nimirùm, quem oſtendit aureus numerus; cùm præſertim motui Lunæ in menſe Februarij in Calendario tribuantur dies 30. vt ſi coniunctio Februarij contingeret die 3, cui tribuitur 5 pro aureo numero, vt in Breuiarijs nuper reformatis apparet, cur ſequens coniunctio nõ erit die 5 Martij, in quo ſimiliter cadit aureus numerus 5? diuerſitas quidem contingit in additione diei 29 Februarij, non in eius ablatione; quemadmodum euenit omnibus alijs annis communibus: quòd ſi à Februario auferetur dies 28, tunc rectè coniunctio Martij poſponeret vnum diem; quoniam diſpoſitioni aurei numeri in Calendario ſituati integer dies deficeret; rectè igitur aureus numerus 5 in annis 100 factis iam communibus oportunam luminarium coniunctionem pro Paſchate

celebrando demonſtrabit.

In his itaque inueniendis coniunctionibus has duas vias, eaſque planiores tentare volui, vt vnuſquiſque maiorem, quod ad fieri poſsit, commoditatem conſequi valeat: mihique ſatis viſum eſt, paucis admodùm, quinnimò vni ſoli huiuſmodi negocium imponere, quàm omnibus. Si enim per ęquationum regulas coniunctiones ipſę inueniendę forent, omnibus fermè laborandùm fuiſſet. Pręterea aureum numerum in Calendario altero, vel altero dictorum modorum acōmodare, cuiq; vel mediocriter erudito facillimum euadet. Hoc autem leuiſsimo negocio aptari poſſe, hinc colligere licet; quandoquidem in Breuiario nuper reformato paucis iam annis elapſis denuò acomodatus eſt aureus numerus ſecundùm motum, curſumq; luminarium pręſentem. Hocq; factum eſt abſq; vllius moleſtia: & vnuſquiſque aureum numerum in Calendario rectè diſpoſitum nullo incommodo adinuenit. Nollem tamen, vt in poſterum aurei numeri reſtitutionem

centenis

centenis annis faciendam cuicunq; (nullo diſcrimine adhibito, ac pręcipuè impreſſoribus quibuſcunq;) propria auctoritate acõmodare liceret. Sed hoc fieri auctoritate ſummis Pontificis, illiuſque duntaxat id muneris foret, cui ab ipſo Pontifice hoc demandatum fuiſſet; ita vt iuxta Calendarium huiuſmodi auctoritate reſtitutum alij imprimerentur; neque hoc temerè; ſed ea potiſsimùm de cauſa, vt nimirùm in vniuerſa Eccleſia ſanctum Paſcha eodem die celebraretur. Nam ob meridianorum diuerſitatem in populis Romę magis Orientalibus, magiſq; Occidentalibus, aliqua oriri poſſet differentia; etenim ſi ſecundùm diuerſos meridianos in Calendario collocatus fuiſſet aureus numerus, poſſent quidem ijdem numeri diuerſis menſium diebus eſſe aplicati; & ob id Calendarij ſibi inuicem minimè reſponderent; atq; ideò ad Paſcha inueniendum non inuicem conſentirent. Quarè condecenserit, ſi aureus numerus in Calendario ſecundùm vniuerſalis Matris Romanę Eccleſię meridia-

num fuerit accomodatus. Hocque Calendarium alijs pro exemplari deſeruiret; ita vt omnes appareant vniformiter impreſsi: & hac ratione nulla orietur differentia, ab omnibus enim, eodemque die Paſcha celebrabitur; ſicuti Romæ celebratur. Ad maiorem quinetiam facilitatem, mihi ſummoperè placeret, ſi in omnibus Calendarijs, tàm Breuiariorum, quàm Miſſalium, aliorumq; Eccleſiaſticorum librorum adſignarentur termini (quos vocant) Paſchales; qui oſtendunt primum plenilunium poſt vernum æquinoctium; quippè qui etiam nigro colore imprimi ſunt ſoliti. Vt cognito plenilunio poſt diem 25 Martij contingenti, & ex littera Dominicali ipſum ſequenti, ſtatim appareat dies Paſchalis. Hacque ratione homines nihil nouitatis in Calendario reperient; & quomodo ex littera Dominicali, & aureo numero hactenus Paſcha inuenerunt, eodem quoque prorſus, quàmuis Calendarium reformatum receperint, abſque alia noua regula in

poſterum

Digitized by Google

poſterum quoque ſanctum Paſcha inuenient.

Hęc habui exigere (optime Princeps) quæ tuæ amplitudini obſequendi gratia de Eccleſiaſtici Calendarij reſtitutione breuibus proponenda mihi viſa ſunt. Quæ omnia ad diem 25 Martij accomodanda duxi; quòd ſi expediens magis viſum fuerit, æquinoctium relinquere, ſicuti nunc reperitur; nè hominibus 14 dierum ablatione quippiam minus gratum contingat; nihilominus cuncta eadem, quæ hactenus ad hanc rem allata fuere, retineri poterunt; nè in poſterum in eoſdem incidamus errores; quę itidem æquinoctio, vt nunc reperitur, eodem prorſus modo deſeruient. Qua in re congruum exiſtimaui, non ſolùm ſequi computum Eccleſiaſticum, verùm etiam ijſdemmet vijs, quibus Eccleſia vſquè modò progreſſa eſt, omnia inuenire, & abſoluere abſque inuentione, & apparatu alicuius nouitatis; quæ quamuis nonnunquàm mentes noſtras alli-

allicere videatur, in hoc tamen negocio conuenientius mihi viſum eſt communem Eccleſiaſticam conſuetudinem ſequi; quàm ab ipſa, nè latum quidem vnguem recedere. Vale diù felix.

FINIS.

Digitized by Google

Digitized by Google